

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2018)

11ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Οι ΤΠΕ στην ΤεχνικοΕπαγγελματική Εκπαίδευση και οι ανασταλτικοί παράγοντες ένταξης τους

Ιορδάνης Δ. Κοσμίδης, Ηλίας Κ. Κίτσας, Γεράσιμος Θ. Κέκκερης

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κοσμίδης Ι. Δ., Κίτσας Η. Κ., & Κέκκερης Γ. Θ. (2022). Οι ΤΠΕ στην ΤεχνικοΕπαγγελματική Εκπαίδευση και οι ανασταλτικοί παράγοντες ένταξης τους. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 153–156. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4195>

Οι ΤΠΕ στην ΤεχνικοΕπαγγελματική Εκπαίδευση και οι ανασταλτικοί παράγοντες ένταξης τους

Ιορδάνης Δ. Κοσμίδης¹, Ηλίας Κ. Κίτσας², Γεράσιμος Θ. Κέκκερης³
 ikosmidí@eled.duth.gr, ikitsas@auth.gr, kekkeris@eled.duth.gr

¹ Εκπαιδευτικός ΠΕ17 & 19, Msc, υπ. Διδάκτωρ ΔΠΘ

² Δρ. Ηλεκτρολόγος Μηχανικός & Μηχανικός Υπολογιστών ΑΠΘ και

³ Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΔΠΘ

Περίληψη

Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση εντάσσεται στην προσπάθεια των διδασκόντων να βρουν νέους τρόπους για να εξυπηρετήσουν τους εκπαιδευτικούς τους στόχους. Ωστόσο, η περιορισμένη χρήση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία αποτυπώνεται συνεχώς στη βιβλιογραφία ποικιλοτρόπως, αναδεικνύοντας ότι πρόκειται για ένα πολυπαραγοντικό πρόβλημα με πολλές μεταβλητές. Οι κύριες αιτίες της μη ενσωμάτωσης της τεχνολογίας και των ΤΠΕ εμπλέκουν τόσο τους μαθητές όσο και τους εκπαιδευτικούς. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται οι κύριοι παράγοντες – पुलώνες που αποτελούν εμπόδια για τη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και πραγματοποιείται μια εκτίμηση των προϋποθέσεων επιτυχίας, των προσπαθειών και μέτρων αποτελεσματικής ένταξης των ΤΠΕ στην ΤεχνικοΕπαγγελματική Εκπαίδευση (Τχ.Επ.Εκπ.).

Λέξεις κλειδιά: ΤεχνικοΕπαγγελματική Εκπαίδευση, ΤΠΕ, Νέες Τεχνολογίες, ανασταλτικοί παράγοντες

Εισαγωγή

Οι συνεχόμενες εξελίξεις στον χώρο των τεχνολογιών δίνουν στις ΤΠΕ τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν όχι μόνο ως εποπτικό μέσο διδασκαλίας, αλλά και ως δυναμικό εργαλείο γνωστικής ανάπτυξης (Χ.σ., 2002: 6). Για να πετύχει η ένταξη των μαθητών στην Κοινωνία της Πληροφορίας απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ουσιαστική ένταξη των νέων θεωριών μάθησης στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από νέες βάσεις - μοντέλα διδασκαλίας - μακριά από τα υπάρχοντα παραδοσιακά και γραμμικά μοντέλα (Παπαγεωργάκης κ.α., 2011: 646).

Τα υποπεράσματα σημαντικού αριθμού επιστημονικών ερευνών ενδυναμώνουν τη διαπίστωση της μη έμπρακτης χρήσης των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία στην πλειοψηφία των σχολείων, καταγράφοντας το χάσμα μεταξύ της πρόσβασης, της συχνότητας χρήσης και των ποιοτικών χαρακτηριστικών χρήσης των ΤΠΕ (Ντρενογιάννη, 2010: 595). Επιπλέον, παρόλο που οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των ψηφιακών τεχνολογιών, έχοντας συνειδητοποιήσει την ανάγκη υιοθέτησης καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών, τις χρησιμοποιούν περιστασιακά και μη συστηματικά, ενώ παράλληλα επιφυλάσσονται για αλλαγές των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας.

Η Ντρενογιάννη (2010: 598) αναφέρει ότι για την αναμενόμενη αλλαγή στο «Νέο» σχολείο και τον χαρακτηρισμό του ως προοδευτικό, δεν αρκεί η δημιουργία ψηφιακού υλικού, η απλή διάχυση των ΤΠΕ σε όλα τα επίπεδα και η διεξαγωγή επιμορφωτικών προγραμμάτων. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση πρέπει να αναζητήσει το «τι συμβαίνει μέσα στη σχολική τάξη» (Πασχαλίδης, 2010: 49,50, 54, 56, 66).

ΤΠΕ και ΤεχνικοΕπαγγελματική Εκπαίδευση

Ο Πάντζος (2011: 626, 628), λαμβάνοντας υπόψη όλο το παρελθόν των σχετικών αναδιαρθρώσεων στην ΤεχνικοΕπαγγελματική Εκπαίδευση (Τχ.Επ.Εκπ), καταλήγει στο

συμπέρασμα ότι: «Οι διακηρύξεις περί αναβάθμισης της Τχ.Επ.Εκπ. διαφεύδονται από την πραγματικότητα» και σημειώνει ότι η προσπάθεια για ολοκληρωτική ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν φαίνεται να έχει πετύχει.

Η Τχ.Επ.Εκπ. αποτελεί μια «πολύ-λειτουργική διαδικασία» με στόχο τη μάθηση, η αποτελεσματικότητα της οποίας, στα νέα διδακτικά και μαθησιακά περιβάλλοντα, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις ΤΠΕ. Η συνεχής εξέλιξη των ΤΠΕ και οι δυνατότητες που διανοίγονται μέσα από τις ηλεκτρονικές και δικτυακές τεχνολογίες, δημιουργούν καινοτόμα, δημιουργικά και διερευνητικά περιβάλλοντα διδασκαλίας και μάθησης στοχεύοντας σε υψηλούς μαθησιακούς στόχους και μεταγνώστικες ικανότητες (π.χ. κριτική σκέψη, επίλυση προβλήματος, δια βίου μάθηση, αυτομάθηση).

Για τους μαθητές των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.), οι ΤΠΕ αποτελούν βασικό σημείο προσέλασης, έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα της αποτελεσματικής διαχείρισης αυτών τόσο στην τάξη όσο και στη μετέπειτα επαγγελματική τους πορεία. Οι Πασχαλίδης και Ζωγόπουλος (2013: 1104-1106) σημειώνουν ότι, παρόλο που οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη συμβολή των ΤΠΕ και τον σημαντικό ρόλο πλέον σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής γενικότερα, ο βαθμός χρήσης τους παραμένει περιστασιακός και μη συστηματικός, " ... η ενσωμάτωση (των ΤΠΕ) στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην Δ.Τ.Ε.Ε. (Δημόσια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση), φαίνεται να πραγματοποιείται «αργόσυρτα» ... και η ένταξη του υπολογιστή στην εκπαιδευτική διαδικασία «εργαλειακή»" (Πασχαλίδης, 2010: 39, 60).

Ανασταλτικοί παράγοντες

Η ενδελεχής αλλά με μικρής έκτασης αποτέλεσμα βιβλιογραφική ανασκόπηση ερευνών ως προς το δίπολο ΤΠΕ και αποκλειστικά στη δευτεροβάθμια Τχ.Επ.Εκπ. στην Ελλάδα, αναδεικνύονται οι εξής παράγοντες - πυλώνες που εμποδίζουν τη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία: α) υλικοτεχνικές υποδομές, β) επιμορφώσεις, γ) αντιλήψεις και στάσεις, δ) Εκπαιδευτικά Λογισμικά και ε) προγράμματα σπουδών.

Υλικοτεχνικές υποδομές

Η "από καθ έδρας" διδασκαλία είναι αυτή που ακολουθείται ως επί το πλείστον από τους εκπαιδευτικούς. Η χαμηλή ποιοτική υλικοτεχνική υποδομή αλλά και η καθυστέρηση εφαρμογής της σύγχρονης Ν.Τ. στην εκπαιδευτική διαδικασία λόγω κόστους εξοπλισμού, συντήρησης και αναβάθμισης (Μαραγκός κ.α., 2015: 1024, 1025), αλλά και υπερπροστασίας των εργαστηρίων από τους υπεύθυνους, οδήγησαν προς το συγκεκριμένο πλαίσιο (Γεωργιάδου & Οικονομίδης, 2001: 565) δυσκολεύοντας αρκετά την εφαρμογή καινοτομιών (Παπαγεωργιάκης κ.α., 2011).

Αντιλήψεις και στάσεις

Η καθυστέρηση στην ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία, εστιάζει στις δομημένες συντηρητικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών που έχουν τις ρίζες τους σε βαθιά παγιωμένες δομές δασκαλοκεντρικής προσέγγισης της διδασκαλίας (Ertmer, 2005; Σύψα κ.α., 2016: 638).

Ανασταλτικά λειτουργούν και τα συναισθήματα άγχους, ανησυχίας, ανασφάλειας και φόβου μπροστά στην προοπτική απαξίωσης των εκπαιδευτικών από τους πολύ εξοικειωμένους με την Ν.Τ. μαθητές τους, καθώς συχνά βιώνουν την εμπειρογνωμοσύνη τους να υπερβαίνει συχνά την δική τους, οι ΤΠΕ εκλαμβάνονται ως απειλή για την εργασία τους (Πασχαλίδης & Ζωγόπουλος, 2013: 1105).

Προγράμματα σπουδών

Ο υψηλός βαθμός συνθετότητας της παιδαγωγικής πράξης, επιτάσσει οι ΤΠΕ να ενταχθούν σε ένα ασύγχρονο ψυχοπαιδαγωγικό πλαίσιο, που δεν υπάρχει, για τη διδασκαλία και μάθηση (Χ.σ., 2002). Οι ΤΠΕ δεν αποτελούν στόχο για το σχολείο (European Union, 2013; Μαραγκός κ.α., 2015: 1024, 1025). Τα προγράμματα σπουδών στενεύουν τα χρονικά περιθώρια πειρατισμού με τις Ν.Τ. στην τάξη καθώς υπάρχει το άγχος των διδασκόντων να καλύψουν την προβλεπόμενη διδακτική ύλη του Αναλυτικού Προγράμματος (Α.Π.). Οι σχεδιαστές του Α.Π. θα πρέπει να φροντίσουν να εξασφαλίσουν κίνητρα συμμετοχής των εκπαιδευτικών, ιδίως στις αρχικές φάσεις της εφαρμογής. Χωρίς θετική αντιμετώπιση από τους εκπαιδευτικούς είναι πολύ δύσκολο να έχει τύχη οποιαδήποτε αλλαγή στην εκπαίδευση (Πασχαλίδης & Ζωγόπουλος, 2013: 1107).

Επιμορφώσεις

Οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στις Ν.Τ. επηρεάζονται από την ελάχιστη εμπλοκή τους στο εγχείρημα της ένταξης (των ΤΠΕ) και από την ανεπαρκή ενημέρωση και ανολοκλήρωτη παιδαγωγική επιμόρφωση και κατάρτισή τους (Μαρίνος & Δίπλας, 2011), για τις δυνατότητες των ΤΠΕ στη διδασκαλία (Χ.σ., 2003: 15). Κυριότερος ανασταλτικός παράγοντας φαίνεται να είναι η έλλειψη επαρκών γνώσεων και εμπειριών συγκεκριμένων διδακτικών μεθόδων με τη χρήση της τεχνολογίας (Πασχαλίδης, 2010: 49).

Απαιτείται επομένως διαρκής επιμόρφωση στα νέα γνωστικά αντικείμενα (Δαπόντες κ.α., 1999: 6) και σχεδιασμός κατάλληλων επιμορφωτικών προγραμμάτων με σαφή προσανατολισμό, όπου θα δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη χρηστική διάσταση των νέων μέσων, δηλαδή του υπολογιστή ως γνωστικού αντικείμενου, ως πληροφοριακού, εποπτικού και επικοινωνιακού μέσου, και ως «μαθησιακού εργαλείου» για όλα τα μαθήματα.

Εκπαιδευτικά λογισμικά

Ως ανασταλτικοί παράγοντες στη χρήση των υπολογιστών στη διδασκαλία αναφέρονται πρωτίστως η έλλειψη εξοπλισμού ή διαθεσιμότητας του αλλά και ποιοτικού εκπαιδευτικού λογισμικού (Χ.σ., 2003: 15) που να συνδέεται με τις νέες θεωρίες μάθησης και να συμπεριλαμβάνεται στα αναλυτικά προγράμματα (Χ.σ., 2002: 7). Έμμεσα προς την αντίθετη κατεύθυνση μπορεί να βοηθήσει η ύπαρξη βιβλίων-περιοδικών νέων τεχνολογιών στις βιβλιοθήκες (Δαπόντες κ.α., 1999: 6).

Συμπεράσματα

Η γνώση των παραγόντων διαμόρφωσης στάσεων και αντιλήψεων και η λήψη μέτρων προς την ορθή κατεύθυνση μπορούν να ωθήσουν τους εκπαιδευτικούς στο να αποτελέσουν βασικό πυλώνα διαμόρφωσης του πλαισίου ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Ο προβληματισμός εστιάζεται κυρίως στον ρόλο και στον τρόπο αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη. Η επιτυχία των προσπαθειών είναι έντονα εξαρτώμενη –μεταξύ άλλων– από το είδος των δράσεων που θα εξασφαλίσουν την ποιοτική αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού, αλλά και την ενθάρρυνση διαδικασιών δημιουργικής διαδικασίας της γνώσης, μέσα από σύγχρονα μαθητοκεντρικά περιβάλλοντα άρτιων υποδομών.

Η πραγματική δυναμική των ΤΠΕ μπορεί να γίνει εμφανής, όταν συνδυαστεί με στοχευόμενη αλλαγή της εκπαιδευτικής πολιτικής και μεθόδους που θα δώσουν νέα κίνητρα και όραμα σε όλους όσους εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αναφορές

- Ertmer, P. A. (2005). Teacher pedagogical beliefs: the final frontier in our quest for technology integration? *Educational Technology Research and Development*, 53 (4), 25–39.
- European Union, (2013). *Survey of schools: ICT in Education. Benchmarking Access, Use and Attitudes to Technology in Europe's Schools* Retrieved from: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/news/survey-schools-ict-education> (14/4/2018)
- Γεωργιάδου, Ε., Οικονομίδης, Α. (2001). Όργανο αξιολόγησης εκπαιδευτικού λογισμικού, Στο *Πρακτικά 1^ο Συνεδρίου για την Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη - Εκπαιδευτικό Λογισμικό και Διαδίκτυο* (σ. 563-573).
- Δαπόντες, Ν., Ιωάννου, Σ., Κουνιάκης, Χ., Χαρχαρίδου, Α. (1999). Τα εργαστήρια Πληροφορικής και η διδασκαλία του μαθήματος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. *Πρακτικά 1^ο Συνεδρίου ΕΤΠΕ. Πρακτικά συνεδρίου*. Ιωάννινα, 1999.
- Μαραγκός, Κ., Κιουλάνης, Σ., Χλαπάνης, Γ. Ε. (2015). Μετασχηματισμός Απόψεων και Στάσεων Εκπαιδευτικών Λόγω της Συμμετοχής τους στο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης ΤΠΕ Β' Επιπέδου. Στο Ν. Τζιμόπουλος (Επιμ.), *Πρακτικά 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη»* (σ. 926 - 933).
- Μαρίνος, Ε., Δίππας, Κ. (2011). Πλαίσιο Αξιοποίησης των Εκπαιδευτικών Εικονικών Περιβαλλόντων Τ.Π.Ε στη Δευτεροβάθμια Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση. Στο Κ. Γλέζου, Σ. Σωτηρίου & Ν. Τζιμόπουλος (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 6^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη διδακτική Πράξη»*, (σ. 1472-1477).
- Ντρενογιάννη, Ε. (2010). Το «νέο σχολείο» και ο ρόλος των ΤΠΕ ως φορέων εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Στο Α. Τζιμογιάννης (Επιμ), *Πρακτικά εργασιών 7^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»*, Τόμος ΙΙ, (σ. 593 – 600).
- Πάντζος, Π. (2011). Ο μετασχηματικός ρόλος των ΤΠΕ στο «νέο» τεχνολογικό Λύκειο. *Πρακτικά 2^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»* (σ. 623 – 632).
- Παπαγεωργιάκης, Π., Πλιάσα, Σ., Γεωργακούδα, Ε. (2011). Η εισαγωγή και διδασκαλία των Ν.Τ. στο «Νέο Σχολείο» - Πρώτες προσεγγίσεις και συμπεράσματα. *Πρακτικά 2^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»*, Πολιτιστικό και Συνεδριακό κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών (σ.643 – 654).
- Πασχαλίδης, Δ. (2010). *Ψηφιακός γραμματισμός και επαγγελματική εκπαίδευση*. Μεταπτυχιακή εργασία Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, Μεταπτυχιακός κύκλος σπουδών, κατεύθυνση: Νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Φ.&Π., Τομέας Παιδαγωγικής.
- Πασχαλίδης, Δ. & Ζωγόπουλος, Ε. (2013) Ψηφιακός γραμματισμός και αποτελεσματική ενσωμάτωση του στη Δημόσια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Στο Ν. Τζιμόπουλος (Επιμ.), *Πρακτικά 7^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου των εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη»* (σ. 1099-1110).
- Σύψα, Π., Νικόλαος Μάνεσης, Ν., Κορδάκη, Μ. (2016). Απόψεις και στάσεις εκπαιδευτικών της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Στο Τ. Α. Μικρόπουλος, Ν. Παπαχρήστου, Α. Τσιάρα, Π. Χαλκη (Επιμ.). *Πρακτικά 10^ο Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»*.
- Χ.σ. (2002). *Οι θέσεις της ΕΤΠΕ για το Εκπαιδευτικό Λογισμικό*. Αθήνα: Ελληνική Επιστημονική Ένωση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ).
- Χ.σ. (2003). *Περί εκπαιδευτικού λογισμικού. επιχειρησιακό πρόγραμμα “κοινωνία της πληροφορίας” άξονας προτεραιότητας 1: “παιδεία & πολιτισμός” μέτρο 1.2: «εισαγωγή & αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση»* τίτλος έργου: «επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορίας & επικοινωνιών στην εκπαίδευση». Πάτρα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΙΤΥ). Ανάκτηση από: http://ekfe-chalandr.att.sch.gr/Advisors/georgiadou/Subjects/16_ekpaid_logismiko.pdf (5/7/2017).